

לכה דודי

תפארת שלמה מועדים רמזי פורים

לכה דודי לקראת כלה ומשם מתחיל העלי' לספירת מלכות עד תפלת מוסף בחי' כת"ר ולזה אומרים בקדושת מוסף ממקומו הו"א יפן ברחמים והבן... כלי"ה רומז לספירת מלכות שנקראת כלי"ה.

שם משמאל שמות פרשת יתרו

ונראה דדוגמא לזה הוא יום השבת לישראל, שישראל עושין תוספת שבת ומושכין את ידיהם מכל עבודה וטורח וטרדת הפרנסה מבעוד יום טרם מרגישין נועם אור קדושת שבת, כי אחר שנתקדש היום וזוכין בנשמה יתירה אין כ"כ רבותא שמחליפין זה בזה, אבל עוד קודם שזוכין לזה משליכין מהם ענין ימי החול ומתרגשים לקראת יום השבת בשמחה ובטהרת הנפש, זה רבותא יותר, ולעומת הבריחה מימי החול זוכין בשבת לנשמה יתירה ורוח נדיבה ונפש טהורה, וזהו דוגמת הבריחה של יתרו מע"ז מאז טרם בא משרע"ה, בעוד החושך כיסה ארץ ולא ראה עדיין את האור כי טוב, ובשביל זה זכה אח"כ למה שזכה, כן ישראל בשבת בשביל הבריחה מימי חול עוד טרם בא שבת, זוכין בשבת למה שזוכין. וזה יש לפרש במזמור קבלת שבת נקדמה פניו בתודה, שאנו מקדימין טרם בואו, וכן מה שאומרים לכה דודי לקראת כלה, כי כלה היא מלשון כלות הנפש ולשון לכה דודי לקראת כלה משמע שהכלה קדמה ואתיא, והדוד יוצא לקראתה, וכלשון הנאמר לך לקראת משה המדברה, שמשה כבר יצא להמדבר ואחרן יצא לקראתו:

שבת קיט. - רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה

לכה דודי לקראת כלה. פני שבת נקבלה(עולת ראי"ה) על ההבדל בין מלכה לכלה:

שְׁמֹר וזְכוֹר בְּדִבּוֹר אֶחָד, הַשְׁמִיעֵנוּ אֶל הַמִּיחָד, ד' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְתִהְלָה:

"שְׁמֹר וזְכוֹר בְּדִבּוֹר אֶחָד" - קדושת השבת יש שנים בכחה: האחד מה שהיא מקדשת ומעלה את ישראל בקדושתה העליונה ומרוממת אותם בעצם קדושת היום למעלה מכל עניני חול ומדבקתם בכבוד עליון וקדושה עליונה. חוץ מזה, היא ממשכת ג"כ את כל ימי המעשה עם כל חילונותם ושפלותם, שע"י שהם נזכרים בקדושת השבת הנם מתרוממים. ובאין הכרה מוחשית, הנפש הישראלית מרוממת עצמה אפילו בימי החול מפני זכר של יום השבת, ובזה אין דברי החול שפלים כ"כ כמו שהם נראים בחיצוניות שלהם, כ"א הם הולכים ומתעלים בקדושת השבת. ואע"פ שרוב הזמן הנם עסוקים בעבודת החול, מ"מ כ"כ הקדושה קרובה היא אל לבם, עד שהתכלית העליונה שבחיים מונחת עמוק בתוך הלב שהיא נעוצה דוקא בהקדושה. וכפי הרוממות של גילוי קרבת אלקים ב"ה בנפש, שהיא כמדת הטוב והצדק ויתר דרכי השם יתברך שנדבקים בה, ע"פ המבט הזה יש להשקיף על חיי שעה ועל העוסקים בהם בעין של קורת רוח. בין השמשות הוא המעבר שבין העבר להעתיד והוא מקשר את החול אל הקודש, ומורה השפעת הקודש על החול ע"י קישורו, אע"פ שמצד ההרגשה החיצונית נראה שהחול הוא מאד מגושם ופחות, מ"מ יש בו כח פנימי שרק בסקירה של הרגשה פנימית חדה הדומה לחוש הריח, שהוא דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, רק אז יוכר קדושתו ועילוי. וזה הכח של פעולת הקודש על החול הוא פועל את הזריזות המעשית, עד שמעורר ג"כ את כחות הזקנה להיות מזורזים בפועל ובמעשה, ומ"מ אע"פ שהחול מושפע מהקודש מ"מ אין מעלת הקודש נופלת לחשבה רק כמצורפת אל החול, כ"א היא עומדת במעלתה לעצמה ג"כ... אחד כנגד זכור, המורה על היחש של השבת עם החול, ואחד כנגד שמור המורה על עצם השמירה של קדושת השבת כשהיא לעצמה.

"הַשְׁמִיעֵנוּ אֶל הַמִּיחָד" - ייחוד עליון שאינו אידיאל כזה או אחר כי אם כללות האידיאלים.

"ד' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד" - ייחוד קודשא בריך הוא (ד' אחד) ושכינתיה (ושמו אחד) המתקיים דווקא בשבת ובעתיד לבוא.

"לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְתִהְלָה" - הבריאה מגלה את מהותה (שמה) את יופייה ההרמוני (תפארתה) ואת הכרת תודתה לבוראה

לְקִרְאָת שַׁבָּת לָכוּ וְנִלְכָּה, כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה, מְרֹאשׁ מְקַדָּם נְסוּכָה, סוּף מַעֲשֵׂה בְּמַחֲשָׁבָה תִּהְלָה: "אחור וקדם צרתני", הנשמה קודמת לוף ישראל קדמו במחשבה, האנושות קודמת לדצ"ח, השבת קדמה במחשבה. כפועל יוצא: מלאכת מחשבת אסרה תורה.

מְקַדָּשׁ מְלֶךְ עִיר מְלוּכָה, קוֹמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה, רַב לָךְ שַׁבָּת פְּעֻמָּה הַבָּבָא, וְהוּא יִחְמוֹל עֲלֶיךָ חֲמָלָה. מְקַדָּשׁ מְלֶךְ עִיר מְלוּכָה כפי שיש "שבת" בזמן (יום השבת) כן יש "שבת" באדם (נשמה יתירה ושבת במקום (ירושלים). התעוררות שבת בזמן מעוררת את השבת בעולם.

קוֹמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה יציאה מן ההפיכה היא יציאה מן ה"נהפוך הוא" כפי שמתוארת ירושלים בישעיהו א: "אֵיכָה הִיָּתָה לְזוֹנָה, קָרְיָה נְאֻמָּנָה; מְלֻאָתִי מִשְׁפָּט, צָדֵק יָלִין בָּהּ--וְעַתָּה מְרֻצָּחִים. כְּפָפֶךָ, הִנֵּה לְסִיגִים; סָבָאָךְ, מֵהוּל בְּמִים. שְׂרִיף סוֹרְרִים, וְחִבְרֵי גִבְבִּים--כָּלוּ אֶהָב שָׁחַד, וְרִדְף שְׁלֹמֹנִים; יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ, וְרִיב אֲלֻמָּנָה לֹא-יָבוֹא אֲלֵיהֶם... וְאֲשִׁיבָה דִּי עֲלִיף, וְאֲצַרְף פֶּבֶר סִיגִיף; וְאֲסִירָהּ, כָּל-בְּדִילִיף; וְאֲשִׁיבָה שְׁפָטִיף

כְּבִרְאִשְׁנָה, וְיַעֲצִיף כְּבִתְחֻלָּה; אַחֲרֵי-כֵן, יִקְרָא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק--קָרְיָה, נְאֻמְנָה צִיּוֹן, בְּמִשְׁפָּט תִּפְדֶּה; וְשָׁבִיָּה, בְּצִדְקָה".

"רַב לָךְ שִׁבְתָּ בְּעֶמֶק הַבְּכָא וְהוּא יַחְמוֹל עָלֶיךָ חֲמֵלָה" – תהילים פד, ז - עֲבָרִי בְּעֶמֶק הַבְּכָא מִעֵינִן יִשְׁתוּהוּ גִם בְּרֻכּוֹת יַעֲטָה מוֹרָה".

הַתְּנַעֲרִי מִעֶפֶר קוֹמִי, לִבְשִׁי בְּגָדֵי תִפְאָרְתְּךָ עִמִּי, עַל יָד בֶּן יִשְׂרָאֵל בֵּית הַלְחָמִי, קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה.

"הַתְּנַעֲרִי מִעֶפֶר קוֹמִי" – קריאה לתחיית מתים לאומית על פי חזון העצמות היבשות.

"לִבְשִׁי בְּגָדֵי תִפְאָרְתְּךָ עִמִּי" – "פִּשְׁטִיתִי אֶת כּוֹתְנִתִּי אִיכָכָה אֲלַבְשֶׁנָּה?" (שיר השירים ה, ג); "וְהַמֶּשֶׁל הוּא לומר הנה נתעצלתי לעלות לירושלים, לפי שכבר נתישבת בבבל והיתה הארץ ההיא ערבה עלי ולא רציתי לטרוח בטלטול הדרך" (מצודת דוד, שם).

"עַל יָד בֶּן יִשְׂרָאֵל בֵּית הַלְחָמִי קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה" – הגאולה הפרטית והלאומית כרוכות זו בזו, ודווקא גאולה רוחנית של דויד בן ישי. "בֵּית הַלְחָמִי" – המלחים, המחבר והמאחד את כל היצורים לעבודת ד' (על פי עולת ראייה א, נג).

הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי, כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמִי אֲוֶרֶי, עוֹרִי עוֹרִי שִׁיר דְּבָרִי, כְּבוֹד ד' עָלֶיךָ נִגְלָה- "הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ קוֹמִי אֲוֶרֶי" – קוֹמִי אֲוֶרֶי, כִּי בָּא אֲוֶרֶךְ; וְכְבוֹד יְהוָה, עָלֶיךָ זָרַח. ב. כִּי-הִנֵּה הַחֲשֹׁף יִכְסֶּה-אֶרֶץ, וְעֶרְפֶּל לְאֻמִּים; וְעָלֶיךָ יִזְרַח יְהוָה, וְכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יִרְאָה. ג. וְהִלְכוּ גוֹיִם, לְאֲוֶרֶךְ; וּמַלְכִּים, לְנֶגְהָ זָרַח. ד. שְׂאֵי-סָבִיב עֵינֶיךָ, וְרֵא-כֶּלֶם, נִקְבְּצוּ בְּאוֹ-לָךְ; בְּנִיךָ מִרְחוֹק יָבֹאוּ, וּבְנוֹתֶיךָ עַל-צֵד תִּתְאַמְנָה" פְּסִיקָתָא רַבְתִּי פִּיסְקָא לו - קוֹמִי אֲוֶרֶי - אמר רבי יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערביא, והולך מלך ערביא לאדום ליטול עצה מהם (והחזיר) [וחזר] מלך פרס (והחריב) [ומחריב] את כל העולם כולו, וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים להיכן נלך ולהיכן נבוא, ואומר להם בני אל תתייראו [כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתייראים אל תיראו] הגיע (ימי) [זמן] גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה כך גאולה אחרונה, כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושיעבוד מלכיות (אחרים) [אחריה], אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושיעבוד מלכיות (אחרים) [אחריה].

שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח נגלה בא ועומד על הגג של בית המקדש, (והיה) [והוא] משמיע להם לישראל ואומר להם ענוים הגיע זמן גאולתכם ואם אין אתם מאמינים ראו (באורו) [באורי] שזרח עליכם, שנאמר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח, ועליכם בלבד זרח ולא על אומות העולם שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה, באותה השעה מביח הקדוש ברוך הוא אורו של מלך המשיח ושל ישראל, וכל אומות העולם בחושך ואפילה, והולכים כולם לאורו של משיח ושל ישראל שנאמר והלכו גוים לאורך מלכים לנגה זרחה (ישעיה ס' ג')

עוֹרִי עוֹרִי שִׁיר דְּבָרִי" – התעוררי – איתעורותא דלעילא, עורי – איתעורותא דלתתא.

לא תבושי ולא תיכלמי מה תשתוחחי ומה תהמי, בך יחסון עניי עמי ונבנתה עיר על תלה.

"לא תבושי ולא תיכלמי" – עולת ראייה עמי שנו "הרי אני לפניך ככלי בושא וכלימה". וכמו כן יש בזה תיקון חטא אדם הראשון ושיבת האדם למקום שאין בו בושא וכלימה.

ישעיהו נד - כִּי-יִמְנוּ וּשְׁמָאוֹל, תִּפְרָצִי; וְזָרַעַךְ גוֹיִם יִרְשֻׁ, וְעָרִים נְשָׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ. ד. אֶל-תִּירָאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי, וְאֶל-תִּתְקַלְמִי כִּי לֹא תִחְפְּרִי: כִּי בִשֵּׁת עֲלֻמִּיךָ תִּשְׁפָּחִי, וְחִרְפַּת אֲלֻמְנִיתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד .

מלבי"ם - ההבדל בין בושא וכלמה הוא, שבושה הוא המתבייש מעצמו, וכלימה הוא המקבל הכלימה מאחרים, ודלתות הכתוב מגבילים 'אל תיראי כי לא תבושי כי בשת עלומיך תשכחי'. ואל תכלמי כי לא תחפירי, כי חרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד, האשה הזאת המליציית שהיא כנסת ישראל, בעת עלומיה בעוד שהיה לה בעל והיא בעוד שישבה על אדמתה, ובעלה ה' צבאות אתה, היה לה בושא מעצמה ע"י רוע מעשיה, כי אז זנתה תחת בעלה ועבדה אלהים אחרים, הגם שלא נכלמה מאחרים, כי גם יתר העמים עבדו אלילים, ע"י הבטיח הנביא להעקרה הזאת אשר ישוּבוּ בניה ובעלה אליה בעתיד, בל תירא פן תבוש ממעשיה הרעים, כי בושת עלומיך תשכחי כי ה' ימחול ויעביר החטאים האלה. אחרי זאת בעת שהיתה אלמנה שהוא אחרי עזבה בעלה ע"י חטאיה אז לא היתה לה בושא ממעשיה כי לא עבדה עוד אלילים, אבל היתה לה כלימה וחרפה מאחרים ע"י שהיתה אלמנה וגולה וסורה, מבטיח לה ה' אל תיכלמי עוד מהאומות ע"י גלותך כי לא תחפירי לא תצטרכי להחפיר פניך בטמון בגלות שלא יראוך אדם, כי חרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד, החרפה שחרפו אותך, ע"י שהיית אלמנה, לא תזכרי (ואמר פה לא תזכרי כי לא יוכלו לשכחו לגמרי אחר שהיה זה מקרוב רק לא יזכרו אותו בפייהם, אבל בושת עלומים זה ישכח גם מלבם כי זה היה בימי קדם.

תהילים מב, ו - מֶה-תִּשְׁתַּחֲוִּי, נַפְשִׁי-- וְתִתְקַמֵּי עָלַי: הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים, כִּי-עוֹד אֲוֹדְנִי יְשׁוּעוֹת פָּנָיו. רש"י - תשתוחחי – לשון "שחה לעפר נפשנו". מצודת דוד – תהמי - בקול יללה.

מלבי"ם - מה תשתוחחי נפשי, משיב תשובה אל נפשו, הנה שמעתי ממך שני דברים, א. השתוחחות ושפלות כמתיאשת על שהתרחק האור ממך, ב. שתהמי עלי, כאלו אני חייב בדבר על שאיני עובר בסך עד בית אלהים ולכן עלי תהמי ותתלונני, בשני דברים אלה לא צדקת, נגד מה שתהמי עלי לא בי הדבר תלוי רק הוחילי לאלהים, כי הישועה תלויה בו בעת שיהיה רצון מלפניו, ונגד מה שתשתוחחי ותתיאשי, אל תתיאשי רק הוחילי לאלהים, כמיחל על דבר המובטח, כי עוד יבא הזמן אשר אודנו על ישועות פניו בשוּבוּ שכינתו אליך: בך יחסו עניי עמי - ישעיהו יד, לב - וּמֶה-יַעֲנֶה, מִלֵּא-כִי-גוֹי: כִּי יְהוָה יִסַּד צִיּוֹן, וְיִבֶּה יִחְסוּ עַנְיֵי עַמּוֹ.